MUSEU D'ART CONTEMPORANI DE BARCELONA

NOTA DE PREMSA

Una ciutat desconeguda sota la boira. Noves imatges de la Barcelona dels barris, un recorregut peculiar per la Barcelona actual a través de tretze nous treballs fotogràfics i audiovisuals

► Organitzada com un recorregut geogràfic i històric per una Barcelona emergent, aquesta exposició contribueix a renovar la imatge de la ciutat al marge dels tòpics de l'exclusió i de la condició urbana difusa propis d'una perifèria que ja no existeix.

► Comissariada per Jorge Ribalta, la mostra inclou noves creacions de Laia Abril, Bleda y Rosa, Gregori Civera, Gilbert Fastenaekens/Brigitte Van Minnenbruggen, Raquel Friera/Creadoness Textil, José Luis Guerin, Manolo Laguillo, Pilar Monsell, Mabel Palacín, Pedro G. Romero, Carmen Secanella, Jeff Wall, Jorge Yeregui.

► L'obra de Jeff Wall *Informant. An occurrence not described in chapter 6, part 3* of Últimas tardes con Teresa *by Juan Marsé*, donació de l'artista a la ciutat, quedarà instal·lada permanentment a la Biblioteca Juan Marsé-El Carmel.

► Aquest projecte, promogut pel Pla de Barris de l'Ajuntament de Barcelona corresponent als període 2021-2024, pretén inscriure's en una tradició local de *surveys* fotogràfics sobre processos urbans que es remunta a l'època preolímpica.

Títol: *Una ciutat desconeguda sota la boira. Noves imatges de la Barcelona dels barris*

Inauguració: 20 de juny, a les 19.30 h

Dates MACBA: del 21 de juny de 2024 al 12 de gener 2025

Producció: Aquesta exposició ha estat produïda en col·laboració amb el MACBA Museu d'Art Contemporani de Barcelona, Foment de Ciutat SA i Institut de Cultura de Barcelona en el marc del Pla de Barris 2021-2024 de l'Ajuntament de Barcelona

Comissariat: Jorge Ribalta

◙ https://www.macba.cat/ca/premsa/una-ciutat-desconeguda-sota-la-boira-noves-imatges-de-la-barcelona-dels-barris/

Aquest projecte fotogràfic sobre la Barcelona actual, vista des de la perspectiva dels barris sorgits de l'onada migratòria de la postguerra, s'inscriu en una tradició local de *surveys* fotogràfics sobre processos urbans que es remunta a l'época preolímpica. Aquesta tradició entronca amb la «reinvenció del documental» iniciada als anys setanta i vuitanta que entén la fotografia com un contradiscurs enfront de la publicitat institucional i de les estratègies mediàtiques per generar consens. La fotografia documental, des del seu naixement a la dècada de 1920 amb la promesa de reflectir la complexitat social, ofereix un principi de realitat que s'oposa a les representacions idealitzades.

La perifèria ha estat històricament el territori de més innovació de la ciutat, on es manifesten les tendències emergents. Per això un projecte sobre la perifèria actual és, en certa mesura, una prospectiva sobre l'evolució de Barcelona durant els pròxims anys i s'ofereix com a document significatiu de la ciutat a la dècada actual. Organitzada com un recorregut geogràfic i històric per aquesta Barcelona emergent, contribueix a una imatge de la ciutat al marge dels tòpics de l'exclusió i de la condició urbana difusa propis d'una perifèria que ja no existeix.

El projecte inclou un total de tretze encàrrecs, alguns de caràcter transversal que travessen uns quants barris, i d'altres de caràcter molt específic que es plantegen com a casos d'estudi. També es combinen diferents enfocaments en els encàrrecs, uns més topogràfics, d'altres més socials. Tot i que aquest és un projecte eminentment fotogràfic, inclou alguns encàrrecs audiovisuals en format cinema o vídeo. Són els següents:

1. **Gilbert Fastenaekens /Brigitte Van Minnenbruggen**. *Besòs, territoire élargi* [Besòs, territori ampliat], 2023

Al llarg del segle XX, el riu Besòs ha estat l'esquena de Barcelona per excel·lència, el que delimita la perifèria pobra de la ciutat. Aquest projecte constitueix un recorregut topogràfic per la frontera geogràfica i administrativa del **Besòs**, del mar a la muntanya, a través de diversos barris. Fent-se ressò del treball que va realitzar el 1989-1990 per al *survey* fotogràfic de la revista *Quaderns* del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, Fastenaekens torna als mateixos llocs trenta anys després, acompanyat de Brigitte Van Minnenbruggen. Tot i la persistència d'algunes de les condicions que dificulten la vida urbana, el recorregut explica la transformació d'un territori industrial, logístic i marginal en una àrea de nova centralitat on conviuen múltiples usos i funcions.

2. **Manolo Laguillo**. *Línea de montaña*, 2023-2024

Seguint el rastre del projecte que va realitzar per al *survey* de la revista *Quaderns* de 1990, durant la construcció de la Ronda de Dalt, Laguillo també torna als mateixos llocs trenta anys després. La serra de **Collserola** és una altra frontera geogràfica de la ciutat, que en aquest cas discorre per barris i zones pobres i riques. La seqüència fotogràfica de Laguillo va de nord-est a nord-oest, des de Roquetes fins a la Teixonera i la Vall d'Hebron. L'elevació que fa de frontera entre la zona alta pobra i la zona alta rica són «els tres turons» (el Turó de la Rovira, el Carmel i la Creueta del Coll). L'orografia fortament muntanyosa és la font d'algunes de les problemàtiques i deficiències dels barris del nord-oest, particularment.

3. **Pilar Monsell**. *La periferia de la imaginación*, 2023-2024

Aquest projecte –transversal, encara que circumscrit a l'àmbit nord-oest– és un homenatge al moviment veïnal de **Nou Barris**, que va tenir un paper central durant la Transició. L'urbanisme socialdemòcrata de la «reconstrucció de Barcelona» dels vuitanta no es pot entendre sense el llegat del moviment veïnal dels setanta. Aquest projecte és també una reflexió sobre l'evolució dels moviments socials des d'aquella dècada i sobre els nous moviments que han sorgit a escala local en els últims vint anys. Avui dia es viu un moment d'inflexió. S'obre un interrogant sobre quin serà el paper del moviment veïnal en el futur de la ciutat, sobre com es representen els agents històrics i els agents emergents, les continuïtats i les discontinuïtats. Treball fílmic que parteix de materials d'arxiu.

4. **Jorge Yeregui**. *Trazar el agua. Apuntes sobre el Rec Comtal y la huella hídrica en Barcelona*, 2023

Aquest treball es va dur a terme de manera transversal per diversos barris, en especial **Vallbona** i **Trinitat Vella**. Es tracta d'un recorregut pel traçat històric del Rec Comtal, en bona

mesura, una ruta per un lloc que ja no existeix; però també per zones enjardinades, la Casa de l'Aigua i els jardins Aigües de Montcada. El projecte combina l'observació històrica amb la reflexió sobre la sostenibilitat del model urbanístic actual. Les perifèries han estat sovint la ubicació de les infraestructures urbanes essencials. Per extensió, el projecte aborda les problemàtiques de l'aigua a la ciutat en una època marcada per la sequera.

5. **José Luis Guerin.** *Primeras impresiones*, 2023

La zona de conreus coneguda com **la Ponderosa**, a Vallbona, representa la insòlita pervivència d'una zona de producció agrícola dins el territori municipal i, en aquest sentit, s'insereix en els debats actuals sobre la conciliació entre el camp i la ciutat i la sostenibilitat ambiental. La pel·lícula de Guerin es nodreix dels records de la gent del barri, migrants del sud d'Espanya de la postguerra o bé nous migrants del sud global, que parlen de la vida quotidiana i el lleure a la zona dels conreus, de fortes ressonàncies pastorals. Sense perdre l'aire de petita arcàdia, proposa una reflexió sobre el model de creixement econòmic i l'autonomia alimentària.

6. **Laia Abril**. *Reducción de daño*s, 2023-2024

Observació d'un punt considerat negre (el CAS Baluard, la sala de venopunció del Raval), aquest treball pretén canviar la percepció d'aquest tipus d'institucions i combatre'n l'estigma. Tot i que la problemàtica de la drogodependència no és exclusiva del **Raval**, aquí es barreja amb la iconografia i la llegenda històrica dels baixos fons de la ciutat. El projecte de Laia Abril intenta intervenir en els estereotips des de dins, i per això es fixa no sols en els centres en si, sinó en tot l'entorn que els envolta. Aborda la inscripció social de la institució i el rebuig dels veïns; planteja les problemàtiques de gènere en aquest context; i reflexiona sobre l'evolució dels serveis d'atenció sanitària pública a l'època postpandèmica.

7. **Jeff Wall**. *Informant. An occurrence not described in chapter 6, part 3* of Últimas tardes con Teresa *by Juan Marsé* [Informant. Un moment no descrit al capítol 6 de la tercera part d'*Últimas tardes con Teresa,* de Juan Marsé], 2023

Últimas tardes con Teresa (1966) de Juan Marsé és la novel·la popular per excel·lència de la Barcelona contemporània; la seva força i permanència equival a la de les icones fotogràfiques de Francesc Català Roca, Xavier Miserachs o Joan Colom. La descripció que fa Marsé del submón proletari del **Carmel** i de les barraques del Turó de la Rovira es pot considerar una font per a futures elaboracions d'una imatge de la ciutat construïda des de la perifèria. Aquests turons són el centre d'una geografia alhora real i imaginària. Jeff Wall s'inspira en un episodi de la novel·la de Marsé per crear una imatge escenificada, un procediment que ell mateix qualifica de «quasidocumental» o «fotografia cinematogràfica».

Aquesta obra, donació de l'artista a la ciutat, quedarà instal·lada permanentment a la Biblioteca Juan Marsé-El Carmel.

8. **Bleda y Rosa**. *Turó [Colina]*, 2023

El Turó de la Rovira és un indret extraordinàriament ric que acumula diversos estrats històrics, des de vestigis d'assentaments ibers fins a paviments de les barraques de postguerra, passant pel seu paper en la defensa antiaèria durant la Guerra Civil o els usos lúdics juvenils més recents. Es tracta d'un veritable microcosmos que resumeix, com pocs altres llocs, la història de Barcelona. Seguint una metodologia que es proposa d'objectivar i visibilitzar la densitat històrica de determinats indrets, Bleda y Rosa hi duen a terme una observació arqueològica que en fa emergir aquests diferents estrats.

9. **Gregori Civera**. *Casas Baratas*, 2023-2024

Gregori Civera fa una observació de la vida actual a les dues promocions de Cases Barates que s'han conservat. Aquests conjunts de petites edificacions d'una sola planta són un exemple de les primeres polítiques d'habitatge social a Barcelona a principis del segle XX. Centrant-se en els casos oposats de **Can Peguera** i del **Bon Pastor**, el projecte explica tant la seva persistència com la seva desaparició, el reallotjament dels veïns i la recent creació del Museu de l'Habitatge, testimoni històric d'un conjunt urbà en procés de desaparició. Civera també hi ha inclòs imatges dels llocs actuals corresponents a les dues promocions desaparegudes, les de Baró de Viver i d'Eduard Aunós.

10. **Pedro G. Romero**. *Lo que va por debajo*, 2023-2024

Pedro G. Romero aborda la nova escena flamenca a Barcelona centrant-se sobretot en el festival Desvarío, que se celebra a **Nou Barris**. Barcelona ha tingut un paper protagonista dins la història del flamenc a Espanya. Aquest projecte parteix d'aquesta constatació històrica per establir una nova cartografia: combina enregistraments d'artistes actuals amb recorreguts per llocs significatius de la cultura flamenca de Nou Barris, com l'antic hospital psiquiàtric de la Santa Creu, actual seu del districte i del festival, o algunes penyes i escoles. També examina la relació del flamenc amb els moviments socials i veïnals de Barcelona.

11. **Mabel Palacín.** *Storyline*, 2023-2024

Als contraforts de **Montjuïc**, Palacín hi ha dut a terme un treball transversal sobre la condició, el paper i els usos dels parcs a les perifèries. L'artista es pregunta en quina mesura el parc és un element que aporta qualitat urbana o és un índex de la pròpia condició perifèrica com a zona ambigua entre el camp i la ciutat. A Montjuïc també hi va haver nuclis barraquistes, però la proximitat al centre històric i al port ha generat un altre tipus de condició perifèrica, exempta de connotacions rurals. Aquest retrat col·lectiu de les persones que poblen la muntanya i la condició social dels seus habitants i usuaris l'assenyala com a zona intermèdia entre integració i exclusió.

12. **Raquel Friera/Creadoness Textil**. *But Na But [*Això era i no era*]***,*** 2023-2024

Martha Rosler. *House Beautiful: Bringing the War Home, New Series* [*House Beautiful*: portar la guerra a casa. Nova sèrie], 2004–2008 [selecció]

Treball comunitari amb el col·lectiu Creadoness del Raval – un programa que ofereix formació en tècniques de costura a dones migrants en condicions de vulnerabilitat– i l'artista Raquel Friera. En aquest cas, el projecte es planteja com un taller de brodat amb un grup heterogeni de dones refugiades de l'Afganistan, que denuncien les experiències traumàtiques viscudes i reclamen el dret a l'educació femenina. Els brodats, realitzats sobre els característics mocadors blancs de les estudiants afganeses, dialoguen amb fotomuntatges de Martha Rosler. La reflexió de Rosler sobre el treball domèstic i les ideologies implícites en el gènere es troba a l'origen d'aquest taller.

13. **Carmen Secanella**. *Nuevos paisajes. Paseos por La Marina*, 2021-2024

Els barris de la **Marina**, tradicionalment anomenats la Zona Franca, viuen una profunda transformació, caracteritzada per la convivència relativament anàrquica d'usos i activitats. L'actual mutació d'aquest territori és la més dinàmica i radical de totes les que s'estan produint avui dia a Barcelona, en certa manera un ressò de les transformacions dels barris del Besòs durant el Fòrum 2004. Per contra, aquest és un procés ignorat i infrarepresentat. El treball de Secanella posa de manifest la dificultat de construir un punt de vista sobre la transformació en curs, la fragmentació extrema dels nous subjectes socials.

Aquesta exposició ha estat produïda en col·laboració amb el MACBA Museu d'Art Contemporani de Barcelona, Foment de Ciutat SA i Institut de Cultura de Barcelona en el marc del Pla de Barris 2021-2024 de l'Ajuntament de Barcelona.

ARTISTES / CV

Consulteu CV dels/les artistes*:* https://www.macba.cat/ca/exposicions/una-ciutat-desconeguda-sota-la-boira-noves-imatges-de-la-barcelona-dels-barris/#artistes

PUBLICACIÓ

Una ciutat desconeguda sota la boira. Noves imatges de la Barcelona dels barris

La publicació *Una ciutat desconeguda sota la boira. Noves imatges de la Barcelona dels barris* fa un recorregut visual i geogràfic pels territoris històricament perifèrics de la ciutat, a través de tretze projectes articulats des de la representació artística i el debat ciutadà. La selecció d'imatges que configura aquest itinerari s'acompanya d'un seguit de textos en forma de conversa, que testimonien tant el procés de treball com els debats que s'hi han viscut.
La publicació és una edició del MACBA Museu d'Art Contemporani de Barcelona que compta amb la col·laboració de Foment de Ciutat i l'Institut de Cultura de Barcelona en el marc del Pla de Barris 2021-2024 de l'Ajuntament de Barcelona. Es publica en dues edicions: una en català i l'altra en castellà.

PROGRAMA PÚBLIC

Dimecres 19 juny, a les 19 h: ***L'última tarda. Jeff Wall interpreta a Juan Marsé***
Taula rodona amb Josep Maria Cuenca, Miquel Molina, Custodia Moreno i Jeff Wall.
Biblioteca Juan Marsé-El Carmel. Gratuït. Sense reserva prèvia. Accés per ordre d'arribada.
https://www.macba.cat/ca/activitats/lultima-tarda-jeff-wall-interpreta-juan-marse/

Dimarts 16 i dimecres 17 juliol: ***Línies de fuga. Sobre Barcelona, el flamenc i els nou barris***
Dues sessions de xerrades i actuacions amb Mariví Blasco, Pastori Filigrana, Lorena Padilla, Pedro Barragán, Paco Aroca, Jordi Corominas, Juan Antonio Suárez «Canito», Gabriel Cortes, María García Ruiz, Pere Martínez, Costi El Chato i Maria Cabral.
Programa comissariat per Pedro G. Romero, a mode de preàmbul del festival Desvarío Flamenco 2024. www.desvarioflamenco.com

Dimecres 16 octubre: ***La fi d'una època? Sobre la inflexió actual del moviment veïnal***
Taula rodona amb Marc Andreu, Elia Herranz i Albert Recio.

Diumenge 20 octubre: ***La Marina no és la Zona Franca***

Recorregut per La Marina del Port i La Marina del Prat Vermell, a càrrec d'Emili Hormias i Jaime Pérez.

Dimecres 23 octubre: ***Materials de treball***
Projecció de la pel·lícula en procés de José Luis Guerin.

Dimecres 6 novembre: ***La ciutat vista des de les perifèries com a contradiscurs***
Taula rodona amb Manuel Borja-Villel, Juan Herreros, Josep Lluis Mateo i Joan Roca.

Dimecres 13 novembre: ***Dos films perifèrics***
Sessió de cinema a càrrec de Pilar Monsell.

Dimarts 19 novembre: ***Allò que va per sota***
Projecció i tertúlia flamenca a càrrec de Pedro G. Romero.

Dimecres 27 novembre: ***Fotografiar la perifèria***
Taula rodona amb Arnau Bach, Gregori Civera, Lourdes Delgado, Julia Montilla i Carmen Secanella.

Programa subjecte a canvis. Les activitats tenen lloc a diverses ubicacions de la ciutat. Més informació a www.macba.cat